

# Реферат на тему: "Поет Арон Копштейн"

**Арон Копштейн**

Реферат

на тему:

Поет Арон Копштейн

У науці існує своя мода так само, як і в музиці, політиці, кіномистецтві, як вона існує і в побутових смаках людей. Закони її дії універсальні.

У літературознавчій науці є теми престижні (ходові) й не модні (не престижні). У ній є проблеми, теми, на які існує попит, а є такі, що мало цікавлять наукові центри й журнально-видавничі структури.

Все залежить від пріоритетів часу.

Був час А.Головка, І.Кочерги, І.Микитенка, А.Малишка, О.Корнійчука, М.Стельмаха. Був період О.Гончара. На репресованих, емігрантів, а тим більш на дисидентів уваги майже не звертали. Якщо ж їх і згадували, то в негативному контексті.

Той час змінився добою О.Олеся, М.Хвильового, Є.Маланюка, О.Ольжича, В.Стуса. Вивчають і популяризують митців, що критично, опозиційно ставилися до радянської влади. Ті ж письменники, що її підтримували або не виступали проти неї, зараз часто залишаються "поза кадром".

В українському літературознавстві традиційно досліджують тих, кого з соціально-ситуативного боку зручно, вигідно досліджувати. Свобода в літературознавстві нерідко витісняється логікою чергової кон'юнктури.

Реальна свобода для науковця є свободою незаангажованих пріоритетів. Для об'єктивного дослідника всі імена, твори, культурно-естетичні позиції мають абсолютну рівновагомість. Важливим є не стільки матеріал дослідження, скільки кут зору, вихідні принципи дослідження. Не існує тем більш виграваних і менш виграваних. Як не може бути тем "заборонених", так не можуть існувати й теми "дозволені".

Літературознавство повинно мати статус постійно відкритої, незагерметизованої наукової сфери. Кожне ім'я варте уваги, ретельного аналізу. Актуальним є те, що глибоко проаналізовано, осмислено. Для досліджень (монографічних, дисертаційних) відкритим є все, що існує в мистецтві. Літературний процес – це палітра розмаїтості. Літературознавство не тільки відбиває, але й формує літературний рух. Воно має досліджувати відмінність, а не однаковість письменників.

Тенденції нівелювання в інтерпретації письменницької спадщини, образу митців, їх інтелектуальної та духовної позиції постійно мали місце в українському літературознавстві ХХ століття. Це закономірно призводило до того, що зі зміною соціально-державних, ідеологічних векторів обов'язково розпочиналася "переоцінка

цінностей" – перегляд (точніше, "чистка") літературного процесу, окремих письменників, творів.

Літературознавство перетворюється на суму досліджень без сталих величин, без естетичної платформи, без довготривалих оцінок. Воно перестає бути наукою, а стає сукупністю тимчасових поглядів, які фатально залежать від цінностей нової (чергової) влади.

Український літературний процес потребує усталених концепцій без завищень і недооцінок, які б слугували двом основним аналітичним міркам – неупередженості та глибині погляду. Під цим кутом зору особливий інтерес викликають постаті, що зараз усунені не лише з центральної арени літературного розвитку, але й взагалі з літературознавчого вжитку. До них належить і поет Арон Копштейн.

Він народився в Очакові 18 березня 1915 року. Період війн та катаклізмів жорстоко відбився на його дитинстві. Рано залишившись без батьків, А.Копштейн виховувався у херсонському дитячому будинку. З підліткових років Арон, як раніше прийнято було говорити, розпочав трудову діяльність. Він працював учнем у ремонтному цеху заводу Петровського, співробітничав у заводській багатотиражці. Тоді ж, у підліткові роки, в Херсоні починає писати вірші.

У 1931 році, коли йому було шістнадцять, переїжджає до столиці. У Харкові юний поет активно включається у літературний процес.

Поетична діяльність А.Копштейна пройшла у чи не найбільш важкий для української літератури період і тривала в межах десяти років – з початку 30-их до початку 1940-го року.

Ще не так давно (років п'ятнадцять-двадцять тому) цей період легендарно оспівувався в радянському суспільстві як період небувалих і нечуваних звершень, будівлі та досягнень. Нині він так само легендарно знищується як ера державного терору й переслідувань. Але ж окрім названих якостей це був і період звичайного життя, коли люди творили, зраджували, помилялись, кохали. І це також відбито у мистецькому русі того часу.

Арон Копштейн прожив неповних двадцять п'ять років. За життя він написав і випустив шість поетичних книжок. По смерті побачило світ ще чотири збірки поета – "Синє море" (1941), "Вибрані твори" (1941), і значно пізніше – "Вибрані поезії" (1955) та "Поезії" (1966).

Назви його прижиттєвих книжок влучно передають специфіку поетового ставлення до життя й до свого місця у ньому.

Перша збірка "Хочемо, прагнемо, можемо" (1933) позначена юнацькою захопленістю усіма виявами оточуючого життя. У ній немає місця сумнівам, коливанням, будь-яким ваганням. Вона пройнята беззастережним оптимізмом, романтичною поезією побуту, виробничих дій, духовних поривань. Ці якості зберігаються й у наступних книжках Копштейна – "Розмова" (1934), "Вулиця Щорса" (1936), "Джерело" (1937), "Держава сонця" (1938). У першій збірці закладено основні мотиви, що пройшли крізь усю творчість поета. Далі з'являлися нові мотиви, образи,

але провідна тональність поезії зберігалася незмінною.

Арон Копштейн – це поет, який жив одним життям зі своїм ліричним героєм і тому майже увесь відбився у ньому. Ліричний герой якщо й не альтер его поета, то принаймні його однодумець.

Головна відмінна якість ліричного персонажа А.Копштейна – віра. Він любить життя, тому що воно для нього красиве й добре, тому що він не помічає темних і гірких його аспектів. Він насолоджується кожним днем, кожною миттю, як це робить маляр, коли бачить чарівний пейзаж, коли спостерігає та відчуває у своїй свідомості неповторні фарби природи. Ліричний герой повністю й беззастережно приймає навколишні суспільні процеси, не намагаючись їх аналізувати, а тим більше заперечувати. Його позиція – це тотожність тим світлим, оптимістичним фарбам, сценам, які він спостерігає. Ліричний герой вірить у те, що світ влаштований саме так, як він його бачить, сприймає, відчуває, що світ не може бути іншим, що усюди панують добро і краса.

У поезії "Як і завжди, цвітіння врочисто..." ліричний герой А.Копштейна однозначно стверджує:

Значить, вірити можна і треба,  
Що за містом – широкі поля,  
Що земля обернулась на небо,  
А над небом – ізнову земля.

Він вірить у правильність того світоустрою, суспільства, у якому живе. І ця правильність для нього є непохитною, ознакою гармонії, синонімом істини. Йому до серця ті духовні інституції, канони, якими живе він і ще багато таких, як він. Для нього є щастям жити в зрозумілому, ясному, чіткому світі:

Все розкреслене, вписане в графи,  
Зрозуміле, мов перший сніг, –  
з гордістю відзначає ліричний герой у поезії "Біографія осені".

Ліричний персонаж А.Копштейна вірить, що людина – це вершина природи й творець свого власного щастя, своєї долі. В нього немає сумнівів у тому, що людина є всесильною. Її всесилля ліричний герой пов'язує виключно зі свідомістю. Всесильна свідомість веде до всесильної волі, що спроможна подолати всі перешкоди.

Поезії Арона Копштейна притаманна неабияка вольова енергія. Настрої, поривання, думки пронизані неабияким

енергетизмом, у якому відлунюють авторські бажання, пристрасть, переконаність.

Ліричний герой Копштейна не задовольняється малим – він хоче всього: бути щасливим в особистому житті, корисним друзям, приятелям, потрібним на виробництві, військовій службі. Він прагне жити для того, щоб віддавати себе іншим, щоб розвиватися в унісон з суспільством. Він може всього, чого хоче й прагне.

Життя для ліричного поезії Арона Копштейна – це розмова зі своєю добою. Він сповідується їй у коханні, відданості, незмінності та незамінності етичних симпатій, переконань. Його духовним ідеалом є "вулиця Щорса", якою він намагається незмінно

йти. Ліричний герой вірить у святість ідей революції та громадянської війни. Він вважає, що, хоча жертви були великими, вони були необхідними. Для нього без минулої крові немає сьогоднішнього та майбутнього щастя.

Ліричний герой – прихильник переустрою світу. При цьому він не замислюється над тим, чи є в цьому потреба для всього світу. Він з когорти "вічних революціонерів". Йому подобається революційний пафос, у якому зосереджено безкінечний рух. Він поділяє революційні гасла, тому що вони емоційні й не дають жити в спокої. Його душа дихає перманентною революцією, і в 30-ті роки для ліричного героя революційний процес, розпочавшись ще в позаминулому десятилітті, не припиняється. Для нього джерелом цього процесу є жовтень 1917-го.

Свідомість ліричного героя постійно осяяна непохитністю ставлення до навколишнього світу. Він переконаний, що в оточуючій реальності темні фарби можуть іти лише від темних сил, які ще зустрічаються у житті, проте вже не спроможні змінити хід історії. Він не має сумнівів, що мешкає у великій сонячній країні, як не має їх і в тому, що сонцедаїність – основний і найбільший здобуток того суспільства, яке він та чимало таких, як він, будують. У другій половині 30-их років ліричний герой А.Копштейна навколо себе, навколо таких, як він, бачить переможну державу сонця, і зовсім не замислюється над тим, а чи є ця держава насправді, чи вона – романтичний фантом його наснажених уявлень. Невипадково в останній прижиттєвій збірці Копштейна уславлюється образ Сталіна і його значення для "держави сонця". Ліричний персонаж захоплюється масштабністю дій, організованістю й упорядкованістю суспільства.

...Пахнуть сосни в блакитних іголках,

Коні в таборах тепло сопуть.

І спортсмени в строкатих футболках

Стадіонами вулиць ідуть.

("Як і завжди, цвітіння врочисто...")

Ліричний герой – юна за віком особистість. Звідси її невимушений максималізм, простота висновків, органічна експресивність.

Ліричний герой – це емоційний фотограф побуденності. Він кожную дрібницю, кожен штрих своєї доби прагне опоетизувати, подати в романтичному світлі власних безпосередніх вражень. Він неначе ходить з фотоапаратом і фотографує дійсність.

Молодість – рушійна сила його натури. Вона надихає його на весняні почуття. Ліричний герой А.Копштейна проживає кожную секунду як першу та єдину. Він живе сьогоднішньою миттю і миттю майбутнього. Він переповнений радісними емоціями, почуттями, що надають персонажеві певної екзальтованості. У збірці "Джерело", випущеній пам'ятного 1937-го року, знаходимо характерні рядки:

Весно!

Квітень!

Юність – весно!

Рясний цвіте України!

Я пізнав твої прикмети,  
Що сини твої пронесли:  
Переконаність і щирість.  
Повний прагнень, повний віри, —  
Буду вашим я поетом,  
Город, гори та долини!  
("Весна" (з М.Талалаєвського))

Поет і вчений Степан Крижанівський у розвідці 1955 року писав: "Арон Копштейн був поетом-ліриком". Видається, більш влучно було б схарактеризувати А.Копштейна як поета експресій, у якого зустрічаються й суто ліричні інтонації. Очевидно, у наведеній фразі з передмови до вибраних віршів А.Копштейна приховано думку, що його основний хист висловив себе у класично ліричних поезіях. Це було б абсолютно слушно, оскільки художньо найсильніші вірші Копштейна є переважно елегійними. До них належать "Лист", "В середині місяця квітня...", "Винограду сині грона...", "Осінь" та інші, де життя поетового серця переплітається з нюансуванням душі природи.

Риси вічного мистецтва притаманні тим творам Арона Копштейна, де поет і його ліричний герой перебувають на відстані від ейфорійного соціуму, де вони живуть трепетними порухами серця, ніжними спогадами, відчуттям єдності кохання й природи.

Любов для ліричного героя пов'язана з мінорними інтонаціями. Ностальгійність почуттів до коханої, її уявного образу, тих місць, з якими переплетені спогади, виразно звучать у поезії "Лист". У ній відбито найсильніші якості Копштейнкової музи - органічна задушевність, елегійна сповідальність, тремтлива мінорність, ніжна збентеженість, поетична легкість рядка.

Як живеш у розлуці, Клаво?  
Я давно на Дніпрі не бував.  
Від Каховки до Станіслава  
Обертається пароплав.  
Під кормою вода солоня -  
Починається вже Лиман.  
Ми не їли давно пасльону,  
Вже й оскоми дитинства нема.  
А згадаю Широку Балку,  
Сірий вечір, тужавий сніг...  
Може й хороше, може й не жалко,  
Що не бачились навесні.

У поезіях "Лист", "В середині місяця квітня...", "Винограду сині грона..." ліричний герой А.Копштейна живе не зовнішнім, не соціумним життям, а внутрішнім, одвічним, де переплелися хвилювання серця, природа, спомини. У них виражено красу інтимних стосунків - красу неголосну, якщо не тиху, то притишену, лагідну й не гучну. Ці поезії входять до класичної спадщини української інтимної лірики. Тому, перефразовуючи

вислів-характеристику С.Крижанівського щодо Арона Копштейна як "поета-лірика", доречно підкреслити: він був майстром інтимної поезії.

А.Копштейн – мандрівний поет і романтик мандрів. Він багато подорожував Україною, іншими республіками та краями тодішньої держави. Він не міг писати, поетично мислити без мандрів. Вони бентежили його натуру, підказували йому поетичні теми, мотиви. Мандрівний пафос відбито у багатьох віршах А.Копштейна. Це простежується навіть у назвах – "Місто Коростень", "Спогади про дощ у районі Садового кільця", "Вірш про Миколаїв і Херсон".

Поет любив насичувати свої твори географічною конкретикою, що була для нього джерелом натхнення й художності. Творчість для нього була невід'ємною від місцевих і регіональних назв – селищ, річок, містечок. Він гранично конкретизував місця поетичної дії, "прив'язував" до них почуття ліричного персонажа. При цьому поетична реальність не ставала обезвоженішою, не набувала рис сухої документалізованості, не переростала у неяскову заземленість.

Арон Копштейн опоетизовував Україну, Грузію, Далекий Схід. Він чітко, зримо вимальовував поетичну країну, в якій жив та якою мандрував його ліричний персонаж. У ній були свій інтонаційний клімат, своя географічна романтика. Як для Олександра Гріна існувала – Грінландія, так для Арона Копштейна – країна романтичних сподівань і таких же романтичних дій. Поетично красива й гармонійна країна А.Копштейна так само співвідносилася з оточуючою реальністю, як оповіді братів Грімм, поетичні фантазії Гумільова, казкові феєрії Метерлінка.

А.Копштейн писав захоплено, пристрасно. Він і не помітив, як його поетично-казковий світ став емоційною альтернативою реальності 30-х років. Свою Музу він вбачав поетичною тезою оточуючої дійсності, художнім продовженням цієї дійсності, а вона стала несподівано й несвідомо для митця поетичною та світлою антитезою тридцятих років.

Створений А.Копштейном світ є певною мірою утопічним, фантастичним. Поет усе своє стрімке життя шукав ідеальне місце для життя свого героя. І знайшов його – у власній романтичній поезії.

Арон Копштейн був поетом легкого слова. "В нього було величезне природне чуття ритму, мелодії, — писав про нього С.Крижанівський. – Вірші поетові давались легко – він думав віршами". Ось це "думання віршами" миттєво відчувається в усьому, що і як А.Копштейн написав, — у ліричних фотознімках "з натури", пейзажних ескізах, патетичних закликах, романтичних гаслах, елегійній ритміці, невимушеній зміні ритмостилі. Кожна поетична форма була для нього органічною. Він легко переходив від традиційної елегійної тональності до аритмічної "драбинки" в стилі Маяковського.

Приснилося,  
що досі ти зі мною,  
Обпалюєш мене  
тифозним зноєм.  
Був вечір.

Сморід.

Ніч.

Вмирала мати.

Навіщо згадувати?

Не згадати...

("Я на землі осяяній лечу...")

А.Копштейн неодноразово звертався до культурної минувшини. Життя митців і мистецтва ставало часткою його художнього розвитку. Так, він змалював портрет Пушкінових останніх років (поезія "Пушкін"), створив свій парафраз на один з мотивів знаменитого "Слова про похід Ігорів" (вірш "Плач Ярославни"). Він прагнув установити свій мистецький зв'язок з етапними подіями мистецтва минулого. Як сумлінний поет, він вбачав у ньому еталонність і намагався до неї піднятися.

Від народження А.Копштейн був надзвичайно обдарованою мистецькою особистістю. Він відчував, що йому не вистачає ґрунтовної літературної освіти, і тому восени 1939 року виїжджає до Москви навчатися у Літературному інституті. Гасло "хочемо, прагнемо, можемо" було для поета програмою власного розвою. Він хотів, прагнув, міг робити зміни на шляху власної творчості.

Нині, крізь призму ідей самоцінності особистості, мистецької неповторності, на межі ХХ - ХХІ століть непросто зрозуміти, чому Арон Копштейн та інші студенти-письменники елітарного й столичного Літературного інституту добровільно вирушили на радянсько-фінську війну в складі лижного батальйону. Чи була в цьому необхідність? Для А.Копштейна, мабуть, була. Це було для нього продовженням мандрів і романтики - необхідних умов та якостей його поетичної творчості.

Неповних чверть століття прожив Арон Копштейн. Проте й через шістдесят років після його смерті ми згадуємо поета й намагаємося досліджувати. А цей факт вже сам по собі багато чого вартий.

"Вічний творчий неспокій ніколи не покидав Копштейна", — згадував С.Крижанівський. Це напрочуд влучна характеристика всієї постаті поета. Він належав до тієї мистецької генерації, що могла бути запальною, некритичною, могла помилятися, приймати експресивні й несподівані рішення, могла служити фантомам і фантомним гаслам, але вона не вміла бути спокійною і жити в спокої.

А творчість - це і є неспокій. Безкінечний неспокій серця і душі.